

Více rozvojové pomoci, i když diskriminace přetrvává

Na Slovensku se roku 2007 vyostřilo napětí mezi vládnoucí koalicí a opozicí. I když je země nepochybně demokratická, diskriminace a porušování základních práv (zejména romské menšiny) zůstává vážnou otázkou. Pozitivní změnou bylo zvětšení rozvojové pomoci jako důsledek silného hospodářského růstu a úspěšné mezinárodní integrace.

Slovensko – evropská kulturní společnost (FEMAN)
 Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
 Daniel Klímovský

Za poměrně krátké období od roku 1989 dosáhlo Slovensko výrazného pokroku. Některé změny začaly už předtím, když byla země součástí Československa, a žádné nejsou dovršeny. Po svržení komunistického režimu roku 1989 bylo zřejmé, že je nutno upevnit demokracii uskutečňováním lidských práv, horizontální a vertikální dělbu politické moci a dalšími jejími podstatnými prvky. Nové instituce ovšem vznikaly velmi pomalu a často chaotickým způsobem.

Poté, co se Slovensko stalo roku 1992 nezávislým státem, neexistence politického konsensu vedla ke stále se zosilujícímu konfliktu, který v letech 1995 – 1997 poklesl na úroveň „boje o pravidla hry“, při němž členové vlády často jednali protizákonně. V této situaci byla upevněná demokracie považována za vysoce nestabilní (Szomolányi 2004: 9). Paradoxně však tato politická situace aktivizovala občanskou společnost a některé nevládní organizace sehrály významnou úlohu při vývoji nového procesu tvorby politiky (Klímovský 2005).

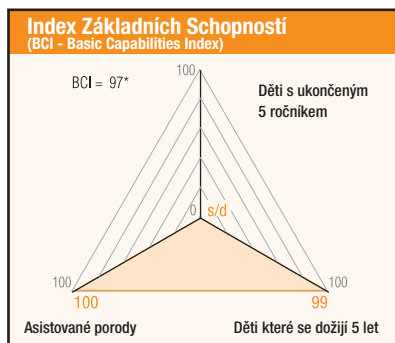
První část této zprávy se soustřeďuje na domácí problematiku lidských práv (zejména na takzvaný romský problém), druhá na vztahy vlády k jiným zemím a vybraným mezinárodním organizacím.

„Tyranie většiny“

V roce 1998 vytvořila vládu koalice složená ze dvou pravicových stran, Demokratické strany a Slovenské demokratické koalice, a dvou levicových, Strany demokratické levice a Strany občanského porozumění. Roku 2004 země vstoupila do Evropské unie a od té doby podle vnějších pozorovatelů respektuje lidská práva uspokojivým způsobem.¹ Skutečnost je ovšem složitější. V současné vládní koalici vytvořené v červenci 2006 se spojily sociálně demokratická strana (Smer), křesťansko-nacionalistická strana (SNS) a centristická lidová strana (LS-HZDS)² a vytvořily

* Jedna ze složek ukazatele BCI byla stanovena podle údajů ze zemí podobné úrovně.

- 1 Freedom House charakterizoval roku 2007 Slovensko jako svobodnou zemi s výborným hodnocením v oblastech politických práv a občanských svobod.
- 2 Hnutí za demokratické Slovensko (LS-HZDS) a Slovenská národná strana (SNS) byly nejsilnějšími členy vládní koalice v období, kdy mnozí považovali Slovensko za nestabilní režim (1994-1998).

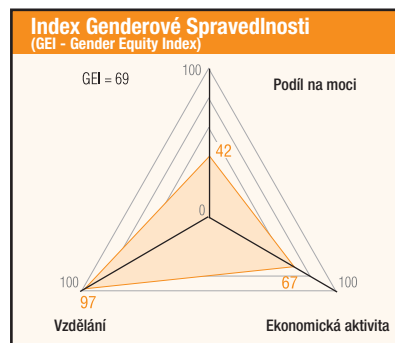
„tyranii většiny“ (Mesežnikov 2008), která se snaží zničit opozici a ovládnout politický život. Předseda vlády opakovaně napadl jednotlivá média a prohlášení vydaná řadou veřejných zájmových skupin, vláda začala používat nacionalistickou rétoriku ve vztahu k národnostním a etnickým menšinám (Šaposová a Šutaj 2008). Téhož roku vládnoucí koalice ohrozila základní principy právního státu – na což upozornila řada kritiků vyjadřujících obavy z útoků koalice (i když převážně symbolických) na roli opozice v parlamentu a z jejího odmítání zabývat se jakýmkoli návrhy zákonů, které předkládali opoziční poslanci. (Bárány, Hrabko and Pilát 2008).

Hrozby lidským a politickým právům

„Zpráva o dodržování lidských práv na Slovensku za rok 2006“ vydaná Národním centrem pro lidská práva došla k závěru, že vedle diskriminace romské komunity spočívalo porušování lidských práv na Slovensku ve zdlouhavém právním řízení, domácím a rasově motivovaném násilí. Zpráva se ovšem soustředila na několik vybraných práv a ignorovala řadu dalších, která zaručuje Ústava Slovenské republiky (Fialová 2008).

Jedním z hlavních problémů souvisejících s etnicko nebo rasově motivovaným násilím je chybný postup policie, jehož význam úřady často zlehčují. Jako příklad lze uvést „případ Hedvigy Malinové“³ z roku 2007, který vyvolal tak velké pobouření, že poškodil vztahy mezi Slovenskem a Maďarskem. Zatímco se vládní představitelé snažili význam tohoto incidentu minimalizovat, policejní prezident

3 Hedviga Malinová vypověděla, že byla 25. srpna 2006 napadena dvěma muži, protože mluvila maďarsky. Předseda vlády a ministr vnitra to označili za výmysl, který má poškodit pověst vlády. Policie zastavila vyšetřování a začala stíhat Malinovou za křivé svědectví.

a generální prokurátor v červenci oznámili, že policie nepostupovala správně a doporučili vytvoření pětičlenné vyšetřovací skupiny, která by tento případ znovu posoudila.

Jiní kritici odsoudili sociální politiku vlády jako propagandistickou a neefektivní. Poukázali na to, že bylo přijato několik opatření s vysokou publicitou, přičemž byly opomenuty nejvážnější problémy, jako je situace Romů (Đurana, Karpiš and Reptová 2008). Zlepšování situace Romů může být obtížným úkolem, nutnost jednat je ale zcela zřejmá. Komisař Rady Evropy pro lidská práva prohlásil roku 2006, že „přes zlepšení ve všech oblastech a početné programy a politiky je pokrok nadále pomalý a nutně nemůže dosáhnout stejné do všech romských komunit. Navíc svízelná sociální a ekonomická situace romské populace je základní překážkou homogenního a spravedlivého rozvoje obyvatelstva země jako celku.“ (Follow-up Report... 2006). K projevům diskriminace Romů patří špatný zdravotní stav, omezený nebo vůbec žádný přístup ke vzdělání a dalším základním službám, nerovné podmínky na trhu práce, nevhodné bydlení, sociální předurky a vyloučení.

Životní podmínky Romů zůstávají hluboko pod evropským průměrem.⁴ Výbor OSN pro odstranění rasové diskriminace vydal roku 2005 náleze, podle něhož zrušení vládního plánu na výstavbu sociálních bytů pro Romy v odpovědi na otevřené protiromské tlaky bylo činem rasové diskriminace.⁵ Vláda v této věci

- 4 Napětí mezi místopředsedou vlády odpovídajícím za problematiku znalostní společnosti, evropské záležitosti, lidská práva a menšiny a zmocněncem romských komunit skončilo v červnu 2007 tím, že vláda propustila zmocněnce a jmenovala nového (Hojšik – Lajčáková 2008: 195).
- 5 „Human Rights Organizations Welcome Call on Governments to End Housing Crisis of Roma in Europe“, dokument vydaný skupinou evropských nevládních organizací, říjen 2007.

zatím nic neudělala. Zpráva Amnesty International (2007) došla ke zjištění, že se dětem slovenských Romů upírá právo na řádné vzdělání⁶ působením systému, který je rutinně diskriminuje. Podle zprávy je spousta dětí segregována ve školách pouze pro Romy, jiné jsou umístovány ve „zvláštních“ školách i když nejsou nijak mentálně postiženy ani nemají sníženou schopnost učení se.⁷

Za zmínku stojí jeden pozitivní trend týkající se Romů – posílení jejich politické reprezentace. Ve volbách do obecních rad v roce 2006 bylo zvoleno přes 200 romských kandidátů, což je skoro o 40 % víc než v předchozích volbách. Počet romských starostů stoupl o více než 70 %.⁸

Rozvojová pomoc

Ministerstvo zahraničních věcí založilo 1. ledna 2007 Slovenskou agenturu pro mezinárodní rozvojovou spolupráci – Slovak Aid. Koncem roku přijal parlament zákon o oficiální rozvojové pomoci, který stanovil její principy, cíle a formy. Protože tento zákon vstoupil v platnost teprve roku 2008, tato zpráva se nezabývá jeho realizací a dopady.

Dokument „Střednědobá strategie oficiální rozvojové pomoci: 2003 – 2008“ stanovil jako hlavní prioritu rozvojovou pomoc Srbsku a Černé Hoře; tato politika se realizuje. V prosinci 2006 parlament schválil částku 250 000 EUR (375 000 USD) jako příspěvek do fondu pro balkánské země spravovaného Evropskou bankou pro obnovu a rozvoj a do „Multilaterální iniciativy pro dluhovou úlevu“ pro těžce zadlužené země.

V dubnu 2007 byl schválen „Národní program oficiální rozvojové pomoci“. Agentura SlovakAid byla zaplavena žádostmi, které nemohly být všechny přijaty. K zemím, které dostaly nejvíce prostředků, patřily Afghánistán, Bělorusko, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Kazachstán, Keňa, Srbsko a Ukrajina. Z rozpočtu na rozvojovou pomoc byly přiděleny také jednorázové částky na projekty v Albánii, Kyrgyzstánu, Makedonii, Mongolsku, Mozambiku, Súdánu, Tádžikistánu a Uzbekistánu.

„Člověk v ohrožení“ se 10. prosince 2007 stal první slovenskou nevládní organizací, která uzavřela „Rámcovou dohodu o partnerství“ s Úřadem Evropské komise pro humanitární pomoc a tím také oficiálním partnerem této instituce. To mu dává právo žádat úřad o finanční podporu. ■

6 Ačkoliv byli Romové roku 1991 v Československu uznáni za národnostní menšinu, jejich jazyk nebyl zařazen mezi vyučovací jazyky na školách 1. stupně.

7 V těchto segregovaných třídách dostávají romské děti bez ohledu na své individuální schopnosti jen podřadné vzdělání, které ohrožuje jejich vyhlídky v budoucím zaměstnání a posiluje cyklus romské marginalizace a chudoby (Slovakia. Summary: Still separate... 2007:1).

8 Ovšem z přibližně 2 900 slovenských obcí jich má romské starosty pouze 19.

TABULKA 1. Oficiální bilaterální rozvojová pomoc Slovenska v roce 2007

Projekty / Programy	Celkem (v tisících EUR)
Projekty v „programových zemích“ (Černá Hora a Srbsko)	2,215
Projekty v „projektových zemích“ (Afghánistán, Bělorusko, Bosna a Hercegovina, Kazachstán, Keňa a Ukrajina)	1,415
Projekty v „jiných zemích“	769
Vytváření kapacit a projektů týkajících se rozvojové výchovy, veřejné informovanosti a monitorování projektů	331
Podíl na financování projektů schválených Evropskou komisí	154
Podprogram mezinárodní humanitární pomoci	308
Celkem	5,192

Zdroj: Národní program oficiální..., 2007.

Odkazy

BĀRĀNY, E. – HRABKO, J. – PILÁT, J. (2008): Právní stát, tvorba a aplikácia práva. In: Bútor, M. – Kollár, M. – Mesežnikov, G. (eds.): Slovensko 2007. Súhrnná správa o stave spoločnosti. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, pp. 119–141.

ĎURANA, R. – KARPIŠ, J. – REPTOVÁ, O. (2008): Sociálna politika. In: Bútor, M. – Kollár, M. – Mesežnikov, G. (eds.): Slovensko 2007. Súhrnná správa o stave spoločnosti. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, pp. 483–511.

FIALOVÁ, Z. (2008): Ludské práva. In: Bútor, M. – Kollár, M. – Mesežnikov, G. (eds.): Slovensko 2007. Súhrnná správa o stave spoločnosti. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, pp. 143–161.

Follow-up Report on the Slovak Republic (2001 – 2005). Assessment of the progress made in implementing the recommendations of the Council of Europe Commissioner for Human Rights. (2006) Online na: http://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=983969&Site=CommDH&BackColorInternet=FEC65B&BackColorIntranet=FEC65B&BackColorLogged=FFC679#P224_29626 (29. března 2006).

Human Rights Organizations Welcome Call on Governments to End Housing Crisis of Roma in Europe (2007). Online na: <http://www.cohre.org/store/attachments/COHRE%20comment%20on%20CoE-UN%20Statement-Oct2007.pdf> (29. října 2007).

KLIMOVSKÝ, D. (2005): Úloha tretieho sektora v demokratickej konsolidácii Slovenska. In: Bolfiková (ed.): Medzi občanom a štátom: kontexty slobody, demokracie a spravodlivosti. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, pp. 263–290.

KLIMOVSKÝ, D. (2008): Reform of the Public Administration System at the Local and Regional Levels in the Slovak Republic. In: Institute for Small State Studies: Working Papers, No. 1/2008.

Medium-Term Strategy for Official Development Assistance: 2003 – 2008. (2003) Bratislava: Ministry of Foreign Affairs. Online na: <http://www.slovakaid.mfa.sk/en/index.php/article/articleview/30/1/2/> (8. února 2008).

MESEŽNIKOV, G. (2008): Vnútropolitický vývoj a systém politických strán. In: Bútor, M. – Kollár, M. – Mesežnikov, G. (eds.): Slovensko 2007. Súhrnná správa o stave spoločnosti. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, pp. 17–118.

Národní program oficiální rozvojové pomoci na rok 2007. (2007) Online na: <http://www.slovakaid.sk/index.php/article/articleview/250/1/2/> (10. prosince 2007).

SÁPOSOVÁ, Z. – ŠUTAJ, Š. (2008): Národnostné menšiny. In: Bútor, M. – Kollár, M. – Mesežnikov, G. (eds.): Slovensko 2007. Súhrnná správa o stave spoločnosti. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, pp. 163–192.

Slovak education system fails Romani children. (2007) Online na: <http://www.amnesty.org/en/news-and-updates/report/slovak-education-system-fails-romani-children-20071114> (14. listopadu 2007).

Slovakia. Summary: Still separate, still unequal. Violations of the right to education of Romani children in Slovakia. Amnesty International. Online na: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR72/002/2007/en/f82c2e1a-a2fe-11dc-8d74-6f45f39984e5/eur720022007en.pdf>. (15. listopadu 2007).

Slovak Republic. Taken from the Amnesty International Report 2007. (2007) Online na: <http://www.amnesty.org/en/region/europe-and-central-asia/eastern-europe/slovak-republic> (10. února 2008).

SZOMOLÁNYI, S. (2004): The Slovak Path to Democracy: From a Deviant Case to a Standard New Democracy. In: Gyárfášová, O. – Mesežnikov, G. (eds.): Slovakia: Ten Years of Independence and a Year of Reforms. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, pp. 9–26.